

การประกอบกิจการโทรคมนาคมบนเรือหรือเครื่องบินไทย ต้องขอรับใบอนุญาตหรือไม่ อย่างไร

เรือหรือเครื่องบินเป็นยานพาหนะที่สามารถเดินทางได้ทั่วโลก การเดินทางของเรือหรือเครื่องบินจึงมีการเดินทางเข้าไปในดินแดนต่างประเทศ ซึ่งเป็นเขตอำนาจของรัฐต่างประเทศ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการใช้เขตอำนาจรัฐต่าง ๆ ในทางระหว่างประเทศจึงได้มีข้อตกลงร่วมกันในการใช้เขตอำนาจของรัฐ ซึ่งตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ¹ ได้นิยาม “เขตอำนาจรัฐ” หมายถึง การใช้อำนาจของรัฐเหนือบุคคล ทรัพย์สินหรือเหตุการณ์ โดยอาศัยจุดเกาะเกี่ยวบางประการที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรอง ซึ่งการใช้เขตอำนาจของรัฐรัฐอาจใช้เขตอำนาจในการออกกฎหมาย (Prescriptive Power) โดยผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ (Legislative) และเขตอำนาจในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย (Enforcement Power) โดยฝ่ายตุลาการ (Judicial) และฝ่ายบริหาร (Executive) ก็ได้ รัฐอาจออกกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายแก่บุคคล ทรัพย์สินและเหตุการณ์ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในดินแดน (Territory) ของรัฐก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติใดหรือทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใด เว้นแต่จะมีความตกลงระหว่างประเทศกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นหรือมีกฎหมายระหว่างประเทศห้ามไว้ นอกจากนี้ กฎหมายระหว่างประเทศยังรับรองว่า รัฐอาจใช้เขตอำนาจของตนเหนือบุคคลหรือทรัพย์สินที่มีสัญชาติของรัฐนั้นได้โดยไม่ต้องคำนึงว่า บุคคลหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดหรือจะอยู่ในสถานะใด เช่น เรือหรืออากาศยาน โดยหลักการใช้เขตอำนาจของรัฐที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองมีอยู่ ๕ หลัก ได้แก่

๑. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักดินแดน (Territorial Principle) หรือหลักพื้นที่ (Spatiality Principle)

๒. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสัญชาติ (Nationality Principle)

๓. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักป้องกัน (Protective Principle)

๔. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสากล (Universality Principle)

๕. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสนธิสัญญา (Treaty Principle)

หลักการใช้เขตอำนาจของรัฐที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองกับเรือหรืออากาศยานมีประเด็นถกเถียงว่าจะใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักดินแดนหรือหลักพื้นที่ และการใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสัญชาติ จึงขออธิบายการใช้เขตอำนาจของรัฐ ๒ หลักดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจหลักกฎหมายที่ใช้กับเรือหรืออากาศยาน ดังนี้

๑. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักดินแดนหรือหลักพื้นที่ หลักนี้มีได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะดินแดนที่เป็น “แผ่นดิน” เท่านั้น แต่รวมถึง “ทะเล” และ “ห้วงอากาศ” ที่เหนือพื้นที่แผ่นดินและทะเลด้วย โดยรัฐมีเขตอำนาจที่จะออกกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายเหนือบุคคล ทรัพย์สินและเหตุการณ์ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าวข้างต้นของตนได้โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติของรัฐนั้นหรือไม่ หรือโดยไม่จำกัดว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของคนชาติหรือไม่ หรือในกรณีคนต่างด้าวที่เข้ามาในดินแดนของรัฐจะต้องอยู่ภายใต้และปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐนั้น และจะต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐนั้น เช่น อาจถูกจับกุมเมื่อกระทำความผิดหรือถูกบังคับคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนต่างด้าวนั้นได้

๒. การใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสัญชาติ ซึ่ง “สัญชาติ” เป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ทำให้รัฐเจ้าของสัญชาติสามารถใช้เขตอำนาจของตนเหนือบุคคลหรือทรัพย์สินที่มีสัญชาติของรัฐนั้นได้ ไม่ว่าบุคคลหรือ

¹ จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. วิญญูชน, ๒๕๕๕.

ทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม โดยรัฐมีเขตอำนาจในการให้สัญชาติของบุคคลธรรมดา สัญชาติของนิติบุคคล สัญชาติของเรือ สัญชาติของอากาศยาน (เครื่องบิน) และสัญชาติของอวกาศยาน

โดยหลักสัญชาติของเรือหรืออากาศยานมีหลักกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ ดังนี้

๑) สัญชาติของเรือ ตามข้อ ๙๑ วรรค ๑ อนุสัญญาประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ ได้นำหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับสัญชาติของเรือมารวบรวมไว้ และได้บัญญัติให้ “ รัฐทุกรัฐกำหนดเงื่อนไขในการให้สัญชาติของรัฐนั้นแก่เรือในการจดทะเบียนเรือในอาณาเขตของรัฐนั้นและในการใช้สิทธิชั่งชั่งของรัฐดังกล่าว เรือย่อมมีสัญชาติของรัฐเรือนั้นมีสิทธิชั่งชั่ง จะต้องมีความเกี่ยวโยงอันแท้จริงระหว่างรัฐกับเรือ” ในกรณีของประเทศไทยได้ออกกฎหมายสอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ และได้กำหนดความเกี่ยวโยงอันแท้จริงระหว่างเรือไทยที่จะใช้ธงไทยกับประเทศไทยไว้ในมาตรา ๗ บัญญัติว่า “ผู้ที่จะถือกรรมสิทธิ์เรือจดทะเบียนเป็นเรือไทยซึ่งสามารถทำการค้าในน่านน้ำไทยตามความในมาตรา ๔๗ ของพระราชบัญญัตินี้ได้ ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาต้องมีสัญชาติไทย ถ้าเป็นนิติบุคคลต้องจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและมีสำนักงานใหญ่อยู่ในราชอาณาจักรไทย...”

๒) สัญชาติของอากาศยาน (เครื่องบิน) ตามข้อ ๑๗ ของอนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ. ๑๙๔๔ บัญญัติว่า “อากาศยานมีสัญชาติของรัฐซึ่งอากาศยานนั้นจดทะเบียน” และกำหนดในกรณีที่อากาศยานอยู่เหนือทะเลหลวงว่า “รัฐเจ้าของสัญชาติของอากาศยานมีหน้าที่ดูแลให้อากาศยานนั้นปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว รัฐเจ้าของสัญชาติของอากาศยานต้องกำหนดมาตรการเพื่อให้แน่ใจว่า อากาศยานทุกลำที่บินอยู่หรือปฏิบัติการอยู่ภายในดินแดนของตนและอากาศยานทุกลำซึ่งติดเครื่องหมายบ่งบอกสัญชาติของอากาศยานนั้น ไม่ว่าอากาศยานเช่นว่านั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์และข้อบังคับเกี่ยวกับการบินและการปฏิบัติการของอากาศยาน” ซึ่งประเทศไทยได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว

“เรือ” และ “เครื่องบิน” ซึ่งเป็นอากาศยานที่รัฐใช้เขตอำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักสัญชาติ (Nationality Principle) ซึ่งสัญชาติ (Nationality) เป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ทำให้รัฐเจ้าของสัญชาติ (National State) สามารถใช้เขตอำนาจของตนเหนือบุคคลหรือเหนือทรัพย์สินที่มีสัญชาติของรัฐนั้นได้ ไม่ว่าบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งสัญชาติของเรือหรือเครื่องบินจะมีสัญชาติได้โดยการจดทะเบียน และการใช้สิทธิชั่งชั่งของรัฐนั้น โดยการจดทะเบียนจะต้องมีความเกี่ยวโยงอันแท้จริง (Genuine Link)² ระหว่างรัฐกับเรือหรืออากาศยาน (เครื่องบิน) นอกจากนี้ รัฐเจ้าของสัญชาติจะมีเขตอำนาจเหนือบุคคลและกิจกรรมทุกประเภทบนเรือหรือเครื่องบินนั้น เสมือนว่าเครื่องบินหรือเรือเป็นส่วนหนึ่งของอาณาเขต อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศต่อรัฐอื่นในความเสียหายใด ๆ จากเรือหรืออากาศยาน และเป็นผู้ให้หลักประกันแก่ประชาคมระหว่างประเทศว่า จะไม่เกิดความเดือดร้อนจากเรือหรืออากาศยานนั้น

ดังนั้น การที่เรือหรือเครื่องบินที่ได้จดทะเบียนในประเทศไทยจึงมีสัญชาติไทย ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายไทย ตัวอย่างเช่น ตามข้อ ๓๐ ของอนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (Convention on International Civil Aviation) กำหนดว่า “...อากาศยานของรัฐทำสัญญาแต่ละรัฐอาจมีเครื่องส่งวิทยุติดเข้าในหรือเหนืออาณาเขตของรัฐผู้ทำสัญญาอื่น ๆ ได้ก็แต่เมื่อมีใบอนุญาตให้ติดตั้งและใช้เครื่องวิทยุเช่นนั้น

² ความเกี่ยวโยงอันแท้จริง (Genuine Link) หมายถึง การที่รัฐเจ้าของธงจะต้องใช้เขตอำนาจและการควบคุมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องเกี่ยวกับการปกครอง วิชาการ และสังคมด้วย มิใช่เพียงแต่เปิดโอกาสให้เรือซึ่งเป็นของคนต่างชาติจอดทะเบียนและเสียค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนให้แก่เรือที่รัฐนั้นต้องการใช้ธงเท่านั้น และดู จุมพต สายสุนทร, อ้างไว้เชิงบรรณที่ ๑, น.๒๘๓.

ซึ่งออกโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐซึ่งอากาศยานนั้นจดทะเบียน...” เครื่องบินโดยสารของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ได้ติดตั้งเครื่องวิทยุคมนาคมที่ใช้ในกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ถือเป็น การขยายข่ายการสื่อสารบนเครื่องบินโดยสารของผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ดังนั้น ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่รายดังกล่าวหรือบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จะต้องได้รับใบอนุญาตให้ตั้งสถานีวิทยุคมนาคม และใบอนุญาตวิทยุคมนาคมที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในการประกอบกิจการโทรคมนาคมก็เช่นเดียวกัน หากบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีความประสงค์จะให้บริการโทรคมนาคมบนเครื่องบินก็ต้องขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งปัจจุบันบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้รับอนุญาตการให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบที่หนึ่ง บริการอินเทอร์เน็ตแบบ WiFi บนเครื่องบินแล้ว

จึงสรุปได้ว่า หากเรือหรือเครื่องบินมีสัญชาติไทย รัฐไทยย่อมสามารถใช้เขตอำนาจของรัฐออกกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายของประเทศไทยเหนือบุคคลหรือทรัพย์สินที่มีสัญชาติไทยได้ ไม่ว่าจะบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งการประกอบกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายไทยได้กำหนดให้การประกอบกิจการโทรคมนาคมเป็นกิจการที่ต้องได้รับการอนุญาต ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ดังนั้น หากผู้ประกอบการประสงค์จะให้บริการโทรคมนาคมบนเรือหรือเครื่องบินไทยจะต้องขอรับอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคม และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าเรือหรือเครื่องบินไทยจะออกนอกราชอาณาจักรไทยและอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งปัจจุบัน กสทช. ได้อนุญาตการให้บริการอินเทอร์เน็ตบนเครื่องบินกับ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ไทยแอร์เอเชีย จำกัด บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) และได้อนุญาตการให้บริการอินเทอร์เน็ตผ่านดาวเทียมโดยใช้นบนเรือและแท่นขุดเจาะน้ำมันกับ บริษัท อินโนสเทลลาร์ จำกัด บริษัท ชิพ เอ็กซ์เพิร์ท เทคโนโลยี จำกัด บริษัท อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน)